

BANK DOBRYCH PRAKTYK

**Małgorzata Pabin
Beata Zielonka**

**Nasze doświadczenia w opracowaniu programu
wychowawczo-profilaktycznego szkoły**

**SZKOŁA PODSTAWOWA NR 13 IM. K. MAKUSZYŃSKIEGO W CZĘSTOCHOWIE
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 9 W CZĘSTOCHOWIE**

Częstochowa 2019

Małgorzata Pabin

pedagog szkolny

Szkoła Podstawowa nr 13 im. K. Makuszyńskiego w Częstochowie

Beata Zielonka

pedagog szkolny

Szkoła Podstawowa nr 9 w Częstochowie

Nasze doświadczenia w opracowaniu programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły

Program wychowawczo-profilaktyczny jest współtworzony i realizowany przez wszystkich członków społeczności szkolnej: wychowawców, nauczycieli, uczniów, rodziców oraz dyrektora szkoły. Jest to jeden z najważniejszych dokumentów szkolnych, którego cele ukierunkowane są na niwelowanie niebezpieczeństw i ograniczeń, będących elementami realiów współczesności. Dla nauczycieli stanowi to wielkie wyzwanie w obliczu szybko postępujących zmian i eskalacji zachowań ryzykownych. Należy pamiętać, że każda szkoła tworzy swój własny, niepowtarzalny program.

Tworzenie programu wychowawczo-profilaktycznego, a następnie jego modyfikacja, powinno być poprzedzone diagnozą problemów, potrzeb środowiska szkolnego (oczekiwania uczniów, rodziców i nauczycieli), czynników ryzyka i chroniących, występujących w danym środowisku. Zebrane w ten sposób informacje pomogą w doborze i realizacji skutecznych działań i rozwiązań wychowawczych, opiekuńczych, mających wspierać proces rozwoju ucznia, ukierunkowany na osiągnięcie pełni dojrzałości fizycznej, społecznej, psychicznej (intelektualnej i emocjonalnej) oraz duchowej.

Czynniki ryzyka możemy podzielić na dwie grupy: dotyczące właściwości jednostki, na które składają się: postawy, przekonania, cechy indywidualne oraz

środowiskowe, w których czynnikiem oddziaływania jest rodzina, grupa rówieśnicza, cechy środowiska lokalnego, szkoła. Należy jednak pamiętać, że pomimo oddziaływań wszystkich negatywnych czynników jest część dzieci, która dzięki naturalnym predyspozycjom osobowościowym, tzw. pozytywnej adaptacji jest odporna na zagrożenia.

Do czynników chroniących równoważących czynniki ryzyka zaliczyć można: relacje z osobami z najbliższego otoczenia, cechy indywidualne (temperament, poziom inteligencji), klimat szkoły, jakość nauczania, zasoby pozarodzinnego środowiska (np. wsparcie wspólnoty religijnej, bezpieczne sąsiedztwo).

Czynnikami chroniącymi w toku zaplanowanych działań wychowawczo-profilaktycznych w szkole są opiekuńcze i wspierające relacje z nauczycielami, a zwłaszcza wychowawcami, oparte na szacunku nie na koleżeństwie, następnie pozytywne, wysokie oczekiwania wobec ucznia oraz sposobność do rozwijania odpowiedzialności i właściwego przeżywania emocji, aktywnego uczestnictwa w życiu szkoły. Pomaga to w budowaniu pozytywnego klimatu szkoły, czyli jakości relacji społecznych, ich głębokości i charakterze pomiędzy członkami społeczności szkolnej. Na pozytywny klimat składają się również cechy środowiska kształcenia i wychowania, takie jak m.in. nastawienie na rozwój umiejętności społecznych, zaangażowanie nauczycieli, sposób oceny umiejętności, zachowań, sukcesów szkolnych, zaangażowanie grona pedagogicznego w działania zabezpieczające przed niebezpieczeństwami, tj. agresją rówieśniczą, hejtem, budowaniem zaufania do instytucji nauczyciela i szkoły. Nie bez znaczenia są także zasoby szkoły: jej wielkość, wygląd zewnętrzny i wewnętrzny budynków, estetyka i wyposażenie sal.

W planowaniu działań profilaktycznych szkoły nie należy ulegać wpływom nagłaśnianych kampanii medialnych dotyczących narkotyków, alkoholu i papierosów, ponieważ to rozbudza ciekawość eksperymentowania z używkami. W pracy z młodzieżą należy podkreślać, że jedynie zdecydowana mniejszość sięga po używki i przekazywać tylko te informacje, które są niezbędne i w rzetelny sposób informują o ryzyku, realnych zagrożeniach i konsekwencjach. W pracy z młodzieżą warto realizować programy profilaktyczne, które pomagają rozwijać umiejętności przeciwstawienia się presji grupy, np. „Smak życia. Debata o dopalaczach”.

W pracy z młodym człowiekiem należy nieustannie wzmacniać poczucie własnej wartości, uczyć asertywności, skutecznego odmawiania, umiejętności współpracy w grupie w różnych obszarach działalności szkoły.

W programie wychowawczo-profilaktycznym szkoły jest także miejsce na rozwijanie pasji, poszukiwanie alternatyw dla czynników ryzyka, rozwijanie empatii i wrażliwości społecznej poprzez propagowanie idei np. wolontariatu. Warto organizować i zachęcać uczniów do uczestnictwa w zawodach sportowych, uczyć przestrzegania zasad fair play, promować zdrowy styl życia.

Najczęściej stosowane metody badawcze w szkole to: ankieta, wywiad grupowy i indywidualny, obserwacja, analiza dokumentacji szkolnej, konsultacje z nauczycielami, rodzicami w toku bieżącej pracy.

Konstruując kwestionariusz ankiety należy pamiętać, by nie zadawać pytań wprowadzających w zakłopotanie, które badający może uznać za intruzywne, naruszające jego prywatność. W ankiecie nie powinno być zbyt dużej liczby pytań, ponieważ to zniechęca respondenta. Uzyskane odpowiedzi, sugestie powinny być wykorzystane w planowaniu pracy wychowawczo-profilaktycznej.

Dla ułatwienia podsumowania i sprawozdania z realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego można wprowadzić miesięczne harmonogramy sprawozdawcze z działań podejmowanych przez nauczycieli w poszczególnych klasach. Na koniec półrocza lub roku szkolnego każdy wychowawca może przygotować sprawozdanie ze swojego klasowego programu wychowawczo-profilaktycznego, w którym dokona analizy mocnych i słabych stron uczniów, oceni skuteczność podjętych działań. Te opracowania mogą posłużyć do dokonania diagnozy i modyfikacji programu w następnym roku szkolnym jako odpowiedź na potrzeby i trudności danej społeczności szkolnej.

Małgorzata Pabin
Beata Zielonka